

VI. INTERDISZCIPLINÁRIS VALLÁSTUDOMÁNYI HALLGATÓI KONFERENCIA

PÉCSI PÜSPÖKI HITTUDOMÁNYI FŐISKOLA
2024. NOVEMBER 8-9.

PROGRAM- ÉS ABSZTRAKTFÜZET

*A konferencia a Doktoranduszok Országos Szövetsége
Filozófiatudományi- és Hittudományi Osztályainak
közös szervezésben, az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő
támogatásból valósult meg.*

*Felelős kiadó: Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskola és
Doktoranduszok Országos Szövetsége*

© A Kötet Szerzői és Szerkesztői, 2024

© Doktoranduszok Országos Szövetsége, 2024

Az absztraktfüzetet összeállította: Nemes Márk

*Megjelent a Crætive Grafikai Műhely gondozásában Pécsett, 2024-ben
Felelős vezető: Zimonyi Géza*

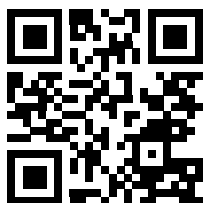

A VI. INTERDISZCIPLINÁRIS VALLÁSTUDOMÁNYI HALLGATÓI KONFERENCIA PROGRAM- ÉS ABSZTRAKTKÖTETE

PÉCSI PÜSPÖKI HITTUDOMÁNYI FŐISKOLA
PÉCS, 2024. NOVEMBER 8 - 9.

NEMZETI KULTURÁLIS
TÁMOGATÁSKÉZELŐ

VI. INTERDISZCIPLINÁRIS VALLÁSTUDOMÁNYI HALLGATÓI KONFERENCIA

Az első Interdiszciplináris Vallástudományi Hallgatói Konferenciára 2018 áprilisában került sor, amely az ELTE BTK Vallástudományi Tanszékén működő Hallgatói Képviselőt szervezésében valósult meg. A konferencia célja ekkor csupán az volt, hogy egy tudományos fórumot teremtsen a vallástudománnyal, valamint annak társ- és segédtudományaival foglalkozó hallgatók és fiatal kutatók számára, ahol bemutathatják és megvitathatják aktuális kutatási témáikat és (rész)eredményeiket. A rendezvény kiugró sikerét látva a szervezők a konferencia rendezvénysorozatottá alakítása mellett döntöttek, mely nyomán Szegedi Tudományegyetemen (2019, 2022), Károli Gáspár Református Egyetemen (2022), és az Apor Vilmos Katolikus Főiskola váci campusán (2024) is megrendezésre kerülhetett a vallástudomány fiatal aspiránsainak találkozója. E neves egyetemek sorozatát követve, 2024-ben immár hatodik alkalommal szervezzük meg szakmai eseményünket, melynek házigazdái feladatát ezúttal a Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskola vállalta. Nagyvonalú támogatá-

sukért – kifejezetten Dr. Kovács Gusztáv Rector Úr nyitottságáért és befogadó szellemiségéért – hálásak vagyunk és örülünk, hogy immár a PPHF-et is támogatóink körében tudhatjuk!

A konferenciára beérkezett több mint 30 jelentkezőt intézményközi 5 fős szakmai bírálóbizottságunk értékelte. A beérkezett jelentkezésekből összesen 24 fő előadástervezetet fogadtunk be, melyeket hat különböző tudományos szekcióba osztottunk a kétnapos rendezvény során. A tematikus panelek között látogatóink megtalálhatnak vallástörténeti, etnográfiai, teoretikus, filozófiai, de még gyakorlati teológiai előadásokat is – melyek együttesen a hazai vallástudománynak, valamint társult tudományterületeinek sokszínűségét és sokoldalúságát igazolják.

Ezévben is hálásak vagyunk a Doktoranduszok Országos Szövetsége Filozófiatudományi- és Hittudományi Osztályainak, mely osztályok tagjai előadóként és szervezőként is igen aktív szerepet vállalnak a rendezvény fenntartásában és hallgatói generációk közötti átörökítésében.

PROGRAM – 1. NAP

8:00	Regisztráció (kötelező)	
8:30	Ünnepélyes megnyitó Felszólal: Prof. Dr. habil. Kovács Gusztáv rektor	6. előadó
9:00	<i>PANEL #1</i> Vallásfilozófia I. szekció	5. előadó
9:00	<i>PANEL #2</i> Teoretikus megközelítések szekció	6. előadó
11:00	Kávészünet	
11:30	<i>PANEL #3</i> Modern és kortárs katolicizmus kérdéskörei szekció	6. előadó
13:30	Kávészünet	
14:00	<i>PLENÁRIS #1</i> Dr. Martos Levente Balázs „Azt adtam, amit magam is kaptam...” (vö.: 1Kor 15,3) Teológus gesztusok régen és ma	6. előadó
15:30	Szendvicsebéd	
16:00	Szabad program, szállás elfoglalása	
18:00– 22:00	Közösségi vacsora	Magtár Látogatóközpont

PROGRAM – 2. NAP

8:00	Regisztráció (kötelező)	
8:30	<i>PANEL #4</i> Vallásfilozófia II. szekció	5. előadó
8:30	<i>PANEL #5</i> Etnológiai - történeti-etnográfiai megközelítések	3. előadó
10:30	Kávészünet	
11:00	<i>PLENÁRIS #2</i> Dr. Lovász Irén Szagrális kommunikáció a vallástudomány és a zeneantropológia mezsgyéin	6. előadó
12:30	Kávészünet	
13:00	<i>PANEL #6</i> Történeti perspektívák és hittudományi megközelítések	5. előadó
15:00– 16:30	Ünnepélyes záróalkalom Felszólal: Prof. Dr. habil. Kovács Gusztáv rektor	6. előadó

PANEL #1 – VALLÁSFILOZÓFIA I.

Időpont: 2024. november 8., 9:00-11:00
Helyszín: 5. előadó
Szekcióelnök: Dr. habil. Szalay Mátyás
Szekciószervező: Dudás Róbert Gyula

9:00 9:30	Veres Ábel	A kinyilatkoztatás és a történelem kapcsolatának problémája – Pannenberg kinyilatkoztatáskonceptiója és annak aktualista kritikája	<i>Károli Gáspár Református Egyetem</i> <i>Témavezetők:</i> <i>Bogárdi Szabó István</i> <i>Dr. habil. Kodácsy Tamás</i>
9:30 10:00	Dudás György	Isten örökkévalósága, mint kapocs a filozófia és a Biblia között	<i>Eötvös Lóránd Tudományegyetem;</i> <i>Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola</i> <i>Témavezető:</i> <i>Dr. Kodaj Dániel</i>
10:00 10:30	Harag Márton	Gavin D’Costa szentháromságtani meglátásai	<i>Pázmány Péter Katolikus Egyetem</i> <i>Témavezető:</i> <i>Dr. habil. Puskás Attila</i>
10:30 11:00	Kondorosi Noémi	Szűz Mária női barátsága Svéd Szent Brigittával – egy különleges misztikus kapcsolat	<i>Pázmány Péter Katolikus Egyetem</i> <i>Témavezető:</i> <i>Dr. Lovassy Attila</i>

PANEL #2 – TEORETIKUS MEGKÖZELÍTÉSEK

Időpont: 2024. november 8., 9:00-11:00
Helyszín: 6. előadó
Szekcióelnök: Dr. Tiringar Aranka
Szekciószervező: Nemes Márk

9:00 9:30	Horváth Barbara	Az áldozatállítás mechanizmusa és az istenkép méregtelenítése René Girard elméletében	<i>Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskola</i> <i>Témavezető: Dr. Tamás Roland</i>
9:30 10:00	Nemes Márk	Ninian Smart vallásfenomenológiai modelljének alkalmazási lehetőségei az új vallási mozgalmak tárgykörére	<i>Szegedi Tudományegyetem, Málnási Bartók György Filozófia Doktori Iskola; MMA-MMKI</i> <i>Témavezető: Prof. Dr. Dr. habil. Máté- Tóth András</i>
10:00 10:30	Figus-Illinyi Rita	Martin Buber két hitrendszere a reziliencia kontextusában	<i>Szegedi Tudományegyetem, Málnási Bartók György Filozófia Doktori Iskola</i> <i>Témavezető: Prof. Dr. Dr. habil. Máté- Tóth András</i>
10:30 11:00	Dr. Tóth Judit Lenke	GDPR: A Vallási szervezetek adatkezelésének kihívásai Európában - Az Egyházak küzdelme a szabályozás labirintusában	<i>Pécsi Tudományegyetem</i> <i>Önálló felkészülő</i>

PANEL #3 – MODERN ÉS KORTÁRS KATOLICIZMUS KÉRDÉSKÖREI

Időpont: 2024. november 8., 11:30-13:30
Helyszín: 6. előadó
Szekcióelnök: Dr. Csontai István
Szekciószervező: Dudás Róbert Gyula

11:30 12:00	Dudás Róbert Gyula	Magyar katolikus papok Dél-Amerikában	<i>Pázmány Péter Katolikus Egyetem</i> <i>Témavezető: Dr. habil. Bank Barbara</i>
12:00 12:30	Balázs Andrea	Ferencesek a korlátozások után, P. Burka Kelemen mariánus provinciális tevékenysége az 1950- es években	<i>Károli Gáspár Református Egyetem</i> <i>Témavezető: Dr. Rigó Róbert</i>
12:30 13:00	Dicu Ramóna	Egyház a periferián. A szeretet esélye a kilátástalan helyzetben.	<i>Babeş-Bolyai Tudományegyetem</i> <i>Témavezető: Dr. habil. Diósi Dávid</i>
13:00 13:30	Kisnémet Fülöp	A valóságot a periferiáról szemlélve – Ferenc pápa víziója a periferiáról a szinodális folyamat tükrében	<i>Pázmány Péter Katolikus Egyetem</i> <i>Témavezetők: Dr. habil. Pusztás Attila Dr. habil. Göröfő Tibor</i>

PANEL #4 - VALLÁSFILOZÓFIA II.

Időpont: 2024. november 9., 8:30-10:30

Helyszín: 5. előadó

Szekcióelnök: Prof. Em. Dr. Boros János

Szekciószervező: Bialkó László Gergő

8:30 9:00	Pallós Áron	Egzisztencia, technika és isten Jaspersnél	<i>Debreceni Egyetem</i> Témavezető: Dr. habil. Horváth Orsolya
9:00 9:30	Enesey Diána Dorisz	A hit választása? Hit és szabadság Kierkegaard egzisztenciafilozófiá- jában	<i>Eötvös Loránd Tudományegyetem</i> Témavezetők: Dr. habil. Horváth Orsolya Prof. Dr. habil. Olay Csaba
9:30 10:00	Bialkó László Gergő	A nietzschei Übermensch vallási gyökerei	<i>Pécsi Tudományegyetem</i> Témavezető: Dr. Busku Szilvia
10:00 10:30	Kuti Veronika	Holmes Rolston kulcsszerepe az átfogó ökológia felé való utunkon	<i>Babeş-Bolyai Tudományegyetem</i> Témavezető: Prof. Dr. habil. Kovács Gusztáv

PANEL #5 - ETNOLÓGIAI ÉS TÖRTÉNETI- ETNOGRÁFIAI MEGKÖZELÍTÉSEK

Időpont: 2024. november 9., 8:30-10:30
Helyszín: 3. előadó
Szekcióelnök: Dr. Csonta István
Szekciószervező: Nemes Márk

8:30 9:00	Retkes-Kiss Antal Farkas	Liturgikus textília, színházi kellék, esetleg szuvenír?	<i>Magyar Képzőművészeti Egyetem</i>
9:00 9:30	Törő Zita	Hazai újpogány mozgalmak genealógiai narratívában	<i>Eötvös Loránd Tudományegyetem</i> <i>Témavezető: Dr. habil. Szalai Judit</i>
9:30 10:00	Fábián Gergely Márk	„Exu nem az ördög”, avagy Umbanda kultuszház egy budapesti pincében	<i>Eötvös Lóránd Tudományegyetem</i> <i>Témavezető: Dr. habil. Papp Richárd</i>
10:00 10:30	Verbes Adrienn	Aszkézis és pompa a szerzetesi mozgalom kezetén: Nolai Szent Paulinus “pulchrum spectaculum” konceptiója	<i>Pécsi Tudományegyetem</i> <i>Témavezető: Prof. Dr. habil. Heidl György</i>

PANEL #6 - TÖRTÉNETI PERSPEKTÍVÁK ÉS HITTUDOMÁNYI MEGKÖZELÍTÉSEK

Időpont: 2024. november 9., 13:00-15:00
Helyszín: 5. előadó
Szekcióelnök: Dr. Lukács Ottilia
Szekciószervező: Bialkó László Gergő

13:00 13:30	Maill Attila	Ahasvéros idejében történt? Eszter könyvének datálása a perzsa történelem tükrében	Pécsi Tudományegyetem Témavezető: Dr. Csabai Zoltán
13:30 14:00	Molnár Gabriella	„A halál nem jelent semmit, csupán átmentem a másik oldalra.” A halál, mint életünk legfontosabb mozgatórugója	Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskola Témavezető: Prof. Dr. habil. Kovács Gusztáv
14:00 14:30	Besztercei Márk	Az igaz hit vonzásában - A pápaság és a "soft power", avagy megjegyzések a VII. századi krisztológiai viták történetéhez	Eötvös Loránd Tudományegyetem Témavezető: Prof. Dr. Dr. Vassányi Miklós
14:30 15:00	Pataki Veronika	Keresztény inkulturációs dinamikák a Római Birodalomban	Szegedi Tudományegyetem Témavezető: Dr. Szabó T. Csaba

PANEL #1 - VALLÁSFILOZÓFIA I.

VERES ÁBEL - A KINYILATKOZTATÁS ÉS A TÖRTÉNELEM

KAPCSOLATÁNAK PROBLÉMÁJA - PANNENBERG

KINYILATKOZTATÁSKONCEPCIÓJA ÉS ANNAK AKTUALISTA KRITIKÁJA

Előadásomban a Wolfhart Pannenberg által kidolgozott „kinyilatkoztatás mint történelem” elméletet és annak a barthi teológiából gyökerező kritikáját kívánom bemutatni. Pannenberg új szintézist javasolt a kinyilatkoztatás és a történelem összefonódására, hangsúlyozva, hogy a kinyilatkoztatás Isten történelmi cselekvésén keresztül válik nyilvánvalóvá, és nem pusztán természetfeletti igazságok közlése által, ezzel lehetőséget nyitva a teológia és a természettudományok párbeszédére. Pannenberg megközelítése alapján a kinyilatkoztatás nem elsősorban egy esemény vagy egy eseménysor, hanem magában a történelem folyamatában – mint történelem – teljesedik ki úgy, hogy Isten cselekvése indirekt módon mutatkozik meg, azaz a történelemben kutatható és hozzáférhető módon. Ezen elmélet gyökerei a német idealizmusban, kiváltképp Hegel filozófiájában gyökereznek, ahol az abszolútum önkinyilatkoztatása a szellem önmozgása által valósul meg. Ezzel szemben Karl Barth – Pannenberg tanára – Kierkegaardra építve a teljesen más (totaliter aliter) Isten krisztológiában rejlő partikularitását hangsúlyozza. Ezáltal a két teológus munkásságának összevetése a kierkegaardi gondolatok hegeli kritikáját is magában hordozza. A filozófiai háttér tisztázása mellett Pannenberg és Barth teológiai útkeresésében fontos helyen áll a Szentírás elsődlegességének (Schriftprinzip) kérdése, így megkerülhetetlen a barthi és pannenbergi hermeneutika bemutatása, amelyben a 21. századi bibliai hermeneutika főbb feszültségei rejlenek (vö. George Hunsinger: Új teremtés hajnala. 39. o.). Ezt követően az előadásban bemutatom, hogy Pannenberg teológiája folyamatosan kritikai párbeszédet folytat Barth teológiájával, mely szerint Isten cselekvése nem pusztán a történelem meglévő struktúráin keresztül valósul meg, hanem Jézus Krisztus életében és feltámadásában. Láthatóan Barth teológiai rendszere különbséget tesz a transzcendens és a történeti síkok között, szemben Pannenberg történelemorientált megközelítésével, ahol a véges és a végtelen képes szintézisre lépni. Ezzel szemben Barth a református hitelvek szerint a végtelen véges általi befogadhatatlanságot hangsúlyozza, melynek feloldását Jézus Krisztus kettős természetében látja. A kettős természetből fakadóan Jézus Krisztus feltámadása egyszerre történeti és transzcendens esemény, ezért – visszatérve a hermeneutikai kérdésekhez – nem vonható történetkritikai vizsgálat alá. A két teológus implicit vitájának felvázolását követően Pannenberg kinyilatkoztatásfogalmának aktualista kritikáját kívánom bemutatni, amely szerint Isten kinyilatkoztatása mindig eseményként, folyama-

tos jelenvalóságként érthető, és nem korlátozható csupán a történelem logikai keretei közé. Az előadásommal arra kívánok rávilágítani, hogy a kinyilatkoztatás és a történelem kapcsolatának vizsgálata jelentős teológiai kérdéseket vet fel, amelyek továbbra is meghatározóak a kortárs teológiai és vallásfilozófiai diskurzusokban.

Kulcsszavak: Barth; Pannenberg; kinyilatkoztatás; történelem

DUDÁS GYÖRGY - ISTEN ÖRÖKKÉVALÓSÁGA, MINT KAPOCS A FILOZÓFIA ÉS A BIBLIA KÖZÖTT

Több kortárs teológus és filozófus közötti is gyakori az a feltételezés, hogy a filozófusok istene radikálisan különbözik a Biblia Istentől. Az egyik jelentős oka ennek az isteni attribútumok különbözőségében fedezhető fel. Amíg a Biblia egy személyes, az emberekkel kapcsolatban lévő, szerető Istenről beszél, addig a klasszikus teizmus istenének legfőbb jellemzői az egyszerűség, változhatatlanság és az örökkévalóság. Több kortárs teista filozófus is érvel amellett, hogy egy örök, időn kívüli Isten számára a téridőben létező teremtmények és események csak episztemikus de nem metafizikai értelemben vannak jelen. Istennek van tudása róluk, de mivelhogy metafizikai szempontból különböző szinteken vannak, ezért nem képes velük közvetlen, személyes kapcsolatba kerülni. Eleonore Stump és Norman Kretzmann több közösen megírt tanulmányukban érvelnek amellett, hogy a klasszikus teizmus istene és a Biblia Istene közötti ellentét csak látszólagos, amelynek belátását igazolhatja az örökkévalóság attribútumának helyes értelmezése is, ami nem zárja ki, hogy az örökkévaló Isten és a téridőben létező világ között valós és közvetlen kapcsolat létezzen. Az „ET-szimultaneitás” (ET-simultaneity) koncepciójával (amely az einsteini speciális relativitáselméletből merít) Stump és Kretzmann azt kívánja igazolni, hogy az idő minden egyes pillanata egyidejű az örökkévalóság idejével. Mindazonáltal az, hogy Isten egyidejűleg szemléli a dolgokat és a világ eseményeit nem implikálja, hogy azok szimultán történnek meg, hiszen az örökkévalóság és a téridőbeli dolgok viszonya nem tranzitív. Az előadásom célja az isteni örökkévalóság Stump és Kretzmann által kidolgozott nézetének megvizsgálása és a főbb ellenvetések megfogalmazása. Még ha Stump és Kretzmann elmélete plauzibilis és racionális magyarázatot ad is arra, hogy az örökkévaló Isten miképpen tud jelen lenni a világban, meglátásom szerint egyéb más az örökkévalóság attribútumához kapcsolódó kérdésekre nem ad teljes és elégséges választ.

Kulcsszavak: Isten, örökkévalóság, Stump, Kretzmann, ET-szimultaneitás

HARAG MÁRTON - GAVIN D'COSTA SZENTHÁROMSÁGTANI MEGLÁTÁSAI

A vallásközi párbeszédben egyfajta mellőzöttség figyelhető meg a Szentháromság tanításával kapcsolatban. Igaz ugyan, hogy voltak próbálkozások, amelyek e tendencia megtörésére tettek kísérletet, azonban ezek nem eredményeztek tényleges változást. Gavin D'Costa az egyike azoknak a vallásteológusoknak, akik (Rahner és Barth irányvonalát követve) a Szentháromság újra napirendre kerülése mellett kötelezték el magukat. Teológiai érdeklődéséből adódóan D'Costa elsősorban a szentháromságtan azon részeire fókuszál, amelyeknek van vallásteológiai vonatkozása. Figyelme leginkább a kinyilatkoztatás, illetve a nem keresztények üdvösségének kérdéskörére irányul. Meglátásainak értékét nem a hagyományhoz képest megfogalmazott újdonságok adják, hanem az egyedi hangsúlyai, illetve a II. Vatikáni Zsinat kijelentéseinek szisztematikus vizsgálata és azoknak kifejtése. Előadásomban D'Costa szentháromságtani meglátásait vizsgálom meg az Egyház tanításának és a kortárs vallásteológia fényében.

Kulcsszavak: Szentháromság, vallásközi párbeszéd, nem keresztények, kinyilatkoztatás

KONDOROSI NOÉMI - SZŰZ MÁRIA NŐI BARÁTSÁGA SVÉD SZENT BRIGITTÁVAL - EGY KÜLÖNLEGES MISZTIKUS KAPCSOLAT

Svéd Szent Brigitta (1303-1373) látomásai kimeríthetetlen, de még felfedezésre váró teológiai kincsestárat képeznek, amelynek katolikus teológia felőli megközelítése még hiányos. Kutatói célkitűzésem szerint ezt kezdtem el, illetve a magyar nyelvű fordítást végzem. Svéd Szent Brigitta a magánkinyilatkoztatásai egy részében Szűz Máriával beszélgetett. Ennek során szokatlanul bensőséges viszony alakult ki közöttük: női beszélgetéseket olvasunk, amelyekből a Brigittának adott, jelképekkel tűzdelt életviteli tanácsokon túlmenően sok mindent megtudhatunk Mária és a Fia kapcsolatáról, a Gyermekek születésének körülményeiről, Jézus gyermekségéről, Szűz Mária és Szent József házasságáról, az események személyes megéléséről. Ezek a témák az apokrif irodalomból nem ismeretlenek. A bibliai kánon dokumentumainak válogatása során azonban a Szentírásba nem kerültek be, mert az üdvösségünkhöz nincs szükségünk ezekre az ismeretekre. Úgy vélem azonban, hogy jelenlegi kétkedő korunkban pasztorális eszköz lehet, ha emberibb közelségbe hozzuk a Szent Csa-

ládót. A népi vallásosság mesebeli motívumokkal kevert, szentimentális történetei helyett keresztény misztikával is érdekessé tehetjük a hittanórát. Különösen azért használhatjuk ezt az eszközt, mert Svéd Szent Brigitta magánkinyilatkoztatásainak központi üzenete általában megfelel a katolikus Egyház tanításának. Mariológiája - bár több száz évvel megelőzte a tanítóhivatali megnyilatkozást -, de helyesnek bizonyult. Az előadásban feldolgozok és példákon keresztül bemutatok Svéd Szent Brigitta szellemi örökségéből néhány mariológiai látomás-bejegyzést, és összevetem azokat a katolikus Egyház tanításával, illetve felhasználok az apokrif irodalmat vagy a művészeti megjelenítéseket, ahol találok hasonló megjelenítést.

Kulcsszavak: Szűz Mária, Svéd Szent Brigitta, misztika

PANEL #2 – TEORETIKUS MEGKÖZELÍTÉSEK

HORVÁTH BARBARA – AZ ÁLDOZATÁLLÍTÁS MECHANIZMUSA ÉS AZ ISTENKÉP MÉREGTELENÍTÉSE RENÉ GIRARD ELMÉLETÉBEN

René Girard, francia tudós, a mimetikus elmélet, a bűnbakmechanizmus és a Biblia-magyarázat megfogalmazásával olyan rendkívüli antropológiát alkotott meg, amely kora egyik legmeghatározóbb gondolkodójává tette őt. A francia-amerikai történész és irodalomtudós az erőszak problematikájának elemzése felé orientálta a vágy mimetikus természetének felfedezését s úgy vélte, hogy az utánpótlásban rejlik a mimetikus antropológia kulcsfogalma. Kétségtelenül sajátos és kivételes szempontból közelíti meg az emberi viselkedés, a vágyak, valamint a társadalmi konfliktusok megértését is, olyan kérdéseket vetve fel, mint a mimetikus vágy vagy a bűnbakmechanizmus. Rávilágít arra, hogy az emberi kultúrák kezdetekor az erőszakot az áldozatállítás mechanizmusa révén tudták csak meggátolni, ennek következtében pedig az erőszak egy spontán kiválasztott személyre (áldozatra) irányult. A gyilkosság következtében az agresszív indulatok szublimálódtak, újra összekovácsolva ezzel a közösséget. Ennek tudatos alkalmazása idővel rutinizálódott, az áldozatállítás gyakorlatként pedig megteremtette a vallás és a kultúra alapjait. Eredeti célkitűzésén jóval túlmegegy a bizonyítás érdekében, komplex értelmezést adva kereszténység kulcsponti tartalmainak. Racionális bizonyítások mentén ismerteti kritikai apológiáját, nem csupán teológiai síkon világítja meg azt. A zsidó-keresztény hagyomány nagyon eredeti antropológiáját ismereteti meg az olvasóval. Az áldozati mechanizmusról alkotott elmélete jelentős betekintést nyújt a társadalmi rend fenntartásának dinamikájába, az emberi viselkedésbe, érzékeltetve ezzel a vallási és kulturális rítusok mélyebb struktúráit is.

Kulcsszavak: áldozat, mimetikus elmélet, bűnbakmechanizmus, vallás

NEMES MÁRK – NINIAN SMART VALLÁSFENOMENOLÓGIAI MODELLJÉNEK ALKALMAZÁSI LEHETŐSÉGEI AZ ÚJ VALLÁSI MOZGALMAK TÁRGYKÖRÉRE

Ninian Smart skót vallásfenomenológus 1996-ban megírt *Dimensions of the Sacred: An Anatomy of the World's Beliefs* c. kötetében egy újszerű, analitikus-strukturalista

megközelítést alkalmaz a vallások és a vallásosság megragadására. Az általa felvázolt hét dimenzió (rituális, mitikus, doktrinális, etikai, tapasztalati, szociális, materiális) adekvát módon volt képes megragadni a történelmi vallások komplex belső mechanizmusait. Modelljében különös hangsúlyt kaptak az egyes rendszerek és alrendszerek közötti interakciók, mellyel rámutatott a vallások és vallásosság organikus folyamataira. A duális modellnek is nevezett rendszer felvázolja a vallás kialakulásának fenomenológiai alapkövetelményeit, majd végig követi a folyamatot annak társadalmi valóságban való kollektív megnyilvánulásáig. Előadásomban már beadott diszertációs szakmunkám azon fejezetét ismertetem, melyben ezt a komplex modellt adaptáltam az új vallási mozgalmak paradigmarendszerére. Smart az 1960-as évek 'szektarobbanásának' kezdeti időszakát megélte, így tisztában volt a vallásosság átalakuló formáival és modelljében ezek számára is helyt hagyott. Prezentációm során azt vizsgálom, hogy Smart dimenzióinak határait és az ezek közti mechanizmusok és interakciók részletességét megőrizve – helyenként ezeket továbbfejlesztve – milyen módon lehet a duális modellt felfrissíteni és az új vallási mozgalmak, valamint az ezek határterületein elhelyezkedő kvázi-vallásos jelenségek egészére kiszélesíteni.

Kulcsszavak: Ninian Smart, vallási dimenziók, vallásfenomenológia, strukturális modell, új vallási mozgalmak

FIGUS-ILLINYI RITA - MARTIN BUBER KÉT HITRENDSZERE A REZILIENCIA KONTEXTUSÁBAN

A pszichológiai reziliencia folyamatának leírásához négy változó együttes fennállása szükséges. Feltétele a krízis helyzet megléte, az egyén egzisztenciális erőforrásainak mozgósítása, a folytonosság megőrzésének képessége, valamint a tanulás folyamata. A vallás és a spiritualitás szerepet játszhatnak abban, hogy az egyének és közösségek hogyan élik meg a krízishelyzeteket, és hogyan találják meg a belső erőforrásokat a túléléshez. A vallási alapú megküzdés során a személyek a hit, az ima, a közösségi rituálék és a transzcendens erőkkkel való kapcsolat segítségével dolgozzák fel a bizonytalanságot. A vallási meggyőződések keretet adhatnak a nehézségek értelmezéséhez, így a krízishelyzeteket olyan tapasztalatokká alakítva, amelyekből tanulni lehet és amelyek erősítik az egyént. A vallási közösségek támogató hálózata fizikai és érzelmi támogatást nyújt, elősegítve a folytonosság érzését és a biztonság fenntartását. A vallási tanítások gyakran a remény és az elfogadás erényét hangsú-

lyozzák, amelyek segítik a személyt megbirkózni veszteségeivel. A vallási alapú megküzdés hozzájárulhat a reziliencia fenntartásához azáltal, hogy értelmet és célokat ad a nehézségek közepette, továbbá hozzáférést biztosít azokhoz a spirituális és társadalmi erőforrásokhoz, amelyek támogatják az egyént a krízis átvészelésében. A kérdés, hogy milyen vallási alapú megküzdés az, amely valóban hozzájárul a reziliencia folyamatához és melyek azok, amelyek gyöngítik azt. Martin Buber a hitet két csoportra osztotta. Megkülönböztette a bizalom (Vertrauen) alapú hitet a tényállás (Sachverhalt) alapú hittől. A hit két formája (Zwei Glaubensweisen) című művében a két csoportot mutatja be a zsidóság és kereszténység példáján. Mindkét esetben a reziliencia kritériumok is megjelennek, azonban a hit két formája a reziliencia folyamatát eltérően befolyásolja. A két hit forma rezilienciára gyakorolt hatásának vizsgálata segíthet jobban megérteni, hogy milyen vallási megközelítések támogatják leginkább az egyének és közösségek alkalmazkodóképességét, terhelt időszakokban. Ennek kísérlete zajlik Martin Buber műve alapján.

Kulcsszavak: reziliencia, hit, Martin Buber, vallási alapú megküzdés

TÓTH LENKE JUDIT - A VALLÁSI SZERVEZETEK ADATKEZELÉSÉNEK KIHÍVÁSAI EURÓPÁBAN - AZ EGYHÁZAK KÜZDELME A SZABÁLYOZÁS LABIRINTUSÁBAN

Az adatvédelem jogi és filozófiai keretei között különleges helyet foglal el a vallási meggyőződéshez és hovatartozáshoz kapcsolódó adatok kezelése. A GDPR, amely a személyes adatok védelmét hivatott biztosítani, egyértelműen kijelöli ezen „különleges kategóriájú” adatok helyét. Mégis, a vallási adatok természetükből fakadóan többek egyszerű információnál – ezek az adatok nem csupán a hívó életének egy szeletére világítanak rá, hanem transzcendens viszonyát is tükrözik a szenthez, ami túlmutat az adatvédelmi szabályozás hatókörén. A vallási adatok különleges helyzete tehát egy mélyebb kérdésre vezet: hogyan viszonyulhat a jog egy olyan területhez, amely természeténél fogva szakrális? Az egyházak évszázadokra visszanyúló hagyományokkal őrzik a személyes adatok kezelésének kultúráját – a kereszteselési anyakönyvektől a gyónás intimitásáig. Ez utóbbi például különleges etikai és jogi kérdéseket vet fel: vajon a gyónási titok, mint szakrális kötelezettség, összeegyeztethető-e a modern adatvédelmi elvárásokkal? Mindezen hagyományok fényében felmerül a kérdés, hogy egy olyan jogszabály, mint a GDPR, hogyan képes lefedni

egy ennyire mélyen spirituális és történelmi jelenséget. Egyáltalán milyen mértékig avatkozhat be az állam a GDPR elvekre hivatkozva? Hol a határ vallási szabadság, szabad vallásgyakorlás és adatvédelem között? Mit jelent, hogy egyházi adatkezelés? Hol helyezkedik el a vallási adat a nagy halmazban? Mi a vallási adat definíciója? Mi tartozik a vallási adatkezeléshez? Vallások adatkezelésének gyakorlata? A vallási adatok szakszerű kezelése, más szerv által? Avagy hogyan viszonyul az állam a vallási adatokhoz? Esetleg magának a vallási felekezethez történő tartozásnak-hogy igen tagja vagyok egy bizonyos vallásnak- a kezelése? Úgy, mint vallási adat? Egyáltalán mi számít vallási adatnak? A valláshoz tartozás ténye, egy felekezethez tartozás ténye? Van alkalom amikor a vallási felekezethez tartozás ténye egyáltalán felmerül? Miért nem beszélünk róla? Ez pusztán társadalmi tabu, vagy jogszabályi rendelkezés? Vagy éppen NEM rendelkezés? Adatvédelmi szakjogászként nem hagyhattam figyelmen kívül ezt az izgalmas területet, ahol a különleges adatkezelések száza fordulnak elő...meg akartam fejteni mi az, ami a vallási adatok misztikumát övezi. Éppen ezért kutatásom központjában ez áll. Az adatkezelés filozófiai dimenziója különösen hangsúlyos, amikor a vallási szervezetek adatkezeléséről beszélünk, mely összemosódik az alábbi kérdésekben: Mikortól tekinthető valaki hívőnek, és vajon a hitvesztés egyenlő-e azzal, hogy valaki kilép az egyházi közösségből és egy időn nem gyakorolja aktívan a vallását? Milyen hatással van ez az adatkezelésre? Hisz tudjuk a célhoz kötött adatkezelés alapelvei szinten sérül, ha okafogoyottá vált az adatkezelés. Mi a vallási meggyőződés határa, és vajon meddig terjed az adatvédelmi szabályozás hatóköre? A vallási közösségek, mint a Krisna-tudatú hívők vagy Jehova tanúi, a hit hirdetését nem csupán spirituális, hanem társadalmi felelősségként is értelmezik, ami egy újabb szintre emeli az adatkezelési kérdéseket: hogyan kezelhetők azok az adatok, amelyeket a közösségi szolgáltatások során gyűjtenek? Belefér-e a hittérítési tevékenység kategóriájába, vagy a jog lealacsonyítja csupán marketing során gyűjtött” új leaderek” adatkezelésévé? Az állami jogalkotás adós marad a vallási adat pontos meghatározásával. Magyarországon – hasonlóan sok más tagállamhoz – az egyházakra ugyan külön jogszabály vonatkozik, de azt nem hozták összhangba a GDPR rendelkezéseivel. A jog és a vallás közötti finom határvonal, amelyet az adatkezelés kérdése is érint, filozófiai alapvetésekre mutat rá: vajon egy világi törvény képes-e hatékonyan kezelni olyan szent adatokat, amelyek az egyén legszemélyesebb valóját tükrözik? Ez a kutatás ezekre a mélyebb, filozófiai és jogi dilemmákra kíván reflektálni, miközben feltárja a vallási adatkezelés sajátosságait és kihívásait a modern adatvédelmi szabályozás keretében.

Kulcsszavak: vallási adatok, adatfilozófia, különleges személyes adatok, liturgikus adatok, alapjogi összeütközés, teológia és GDPR, ART.91

PANEL #3 – MODERN ÉS KORTÁRS KATOLICIZMUS KÉRDÉSKÖREI

DUDÁS RÓBERT GYULA - MAGYAR KATOLIKUS PAPOK DÉL-AMERIKÁBAN

Dél-Amerika valamennyi országában élnek magyarok, de csupán Argentínában, Brazíliában, Venezuelában és Uruguayban ismeretesebb magyar közösségek. Hivatalos népszámlálási adatokkal nem rendelkezünk; nagy eltéréseket mutató helyi becsléseken alapuló adatok szerint Argentínában 20-30 ezerre, Brazíliában 5-10 ezerre, Venezuelában 4-5 ezerre, Uruguayban szintén 4-5 ezerre tehető a magyar diaszpóra lélekszáma. Argentína és Brazília esetében a becslések eltérő volta abból eredhet, hogy az itteni diaszpóra mintegy másfél százados múltra tekint vissza, és a nem első generációs magyar gyökerű népesség önazonosság-tudata sok esetben már bizonytalan. Szervezettségét, belső kohézióját tekintve jelenleg az argentinai és braziliai közösség a legerősebb. Ezen közösségek bizonyos szintű, de valójában a fennmaradást lehetővé tevő létszámot soha el nem érve, Dél-Amerikában, a huszadik század harmincas éveitől jöttek létre, s ezen közösségek igényelték a lelkipásztori ellátást, így saját felekezetüknek megfelelő papot, lelkészt igényeltek. Bár már ekkortól megfigyelhető egy minimális számú papi jelenlét, de valójában a II. világháború után a megnövekvő emigrációval együtt jelentek meg nagyobb számban katolikus papok Dél-Amerikában. Előadásomban választ keresek arra, hogy egyáltalán hány lelkipásztorról beszélhetünk, mivel az erről szóló adatok nagyon eltérő számot mutatnak, s rendkívül hiányosak. Választ keresek arra, hogy mivel magyarázható az, hogy még Észak-Amerikában többségben voltak az egyházmegyes papok, az ő számuk Dél-Amerikában mégis elhanyagolható, s szinte teljes egészében a szerzetespapi jelenlét figyelhető meg. Külön meg kívánom vizsgálni a forrásanyagban egyik legjobban – bár még nem nyilvánosan – dokumentált közösséget, a venezuelai Szent István személyi plébániát, mely Caracasban működött, s bizonyos szinten működik a mai napig. Ez a közösség azért is rendkívül érdekes, mert Mindszenty József utolsó lelkipásztori útjának utolsó állomása Caracasban volt, s itt fogalmazta meg „szellemi végrendeletét”. Előadásomban ez alapján az emigráció Mindszentyhez kapcsolódó elköteleződésének módjait és szintjeit is vizsgálni fogom. Ezen kívül röviden be szeretnék mutatni néhány olyan papi egyéniséget, akik meghatározták a dél-amerikai magyar emigráció sorsának alakulását.

Kulcsszavak: Dél-Amerika, emigráció, katolikus papság, egyháztörténet

BALÁZS ANDREA - FERENCESEK A KORLÁTOZÁSOK UTÁN, P. BURKA KELEMEN MARIÁNUS PROVINCIÁLIS TEVÉKENYSÉGE AZ 1950-ES ÉVEKBEN

A XX. század első évtizedeiben indult, az amerikai emigrációban élő magyar katolikusok lelki támogatására létrehozott ferences missziók közül a Kapisztrán Szent János amerikai magyar kusstódia történetének feldolgozása során, valamint a három amerikai magyar ferences misszió egyesítési kísérleteinek vizsgálata közben felmerült bennem az igény annak közelebbi megismerésére, hogy a II. világháborút követő politikai változások Magyarországon milyen hatást gyakoroltak a három magyar ferences provincia, de első sorban az 1950-ben feloszlott Szűz Máriáról elnevezett Rendtartomány életére. Mint tudjuk a Kapisztrán Szent János Provincia korlátozott létszámmal, de folytathatta működését, az erdélyi Szent István Rendtartomány működése viszont, bár az 1949-ben hozott 810-es számú dekrétum nem vonatkozott a ferencesekre, az azt követő néhány évben történt folyamatos zaklatások, üldöztetések, a kolostorok felszámolása, a kényszerelszállások, ill. közösségeik szétrombolására tett kísérletek hatására szinte ellehetetlenült, annak ellenére, 1948-ban megválasztott provinciálisuk, P. Benedek Fidél 1979-ig, egészen haláláig harcolt az államhatalommal és tartotta össze a rendtartományt. Mind Magyarországon, mind Romániában a kommunista hatalom intézkedései hatására a kommunikáció az anyaprovinciák és a kusstódiák, illetve a missziós testvérek között egyre nehezebbé vált, a kusstódiák irányítása pedig kikerült a provinciák hatásköre alól. Bár a mariánusok sohasem tudtak komisszariátust alapítani, a missziós tevékenység rájuk is jellemző volt. Dél-Amerikától a Szentföldre, mindenhol találkozhattunk velük. A támogatások folyamatos érkezése sokat segített még a nehéz anyagi helyzetben lévő magyarországi testvéreken, mivel ekkorra a mariánusok működését az 1950/34. sz. törvényerejű rendelet alapján bevonták, így a rendtartomány működése csak illegálisan vált lehetségessé. P. Burka Kelemen (1895 – 1968), aki szintén szolgált Észak-Amerikában, Kanadában 1928 - 1931-ig és akit először 1945-ben választottak meg rendfőnökké, majd 1948 – 1968-ig irányította a rendtartományt, 1951-es papi működési engedélyének megvonása és a pesti ferences kolostorból (V.Ferenciek tere 8.) történő kizárása ellenére tovább vezette illegalitásban a közösséget és folytatta papi tevékenységét. Életének eseményeiről több rendtörténeti forrás nyújt információt. A Magyar Ferences Levéltár Burka Kelemen levelezését tartalmazó anyaga, amely inkább az 1945 előtti korszakra vonatkozik és az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában található levelezések, ügynöki megfigyelések jegyzőkönyvei pedig az 1947-től 1955-ig

bizonyultak hasznos forrásnak. Az ügynöki jelentéseket kellő kritikával vizsgálva átfogó képet kaphatunk a rendtartomány működéséről, a háttérben húzódó politikai tevékenységekről. A jezsuita renddel ellentétben, melynek illegális, rendszerellenes tevékenysége intenzívebb, erőteljesebb volt, és amelynek vizsgálatára vonatkozóan bőségesen állnak rendelkezésre források, feldolgozásuk pedig jóval előrehaladottabb, a mariánusok esetében lényegesen kevesebb információval rendelkezem. Magán és hivatalos levelezéséből, valamint ügynöki jelentésekből arra próbáltam tehát választ kapni, hogy a katolikus egyházon belül is „kemény magnak” számító szerzetesi közösségek és ezen belül a ferences mariánus közösség hogyan tudta átvészelni első sorban az 1950-es évek egyre erősödő üldöztetéseit, a „felosztatást”, hogyan, milyen eszközökkel harcolt a rendszer korlátozó intézkedései ellen és hogyan tudta mégis megtartani azt a szerzetesi testvéri közösségekre jellemző szoros kapcsolatot, amely a rendszerváltás után, 1989-ben a provincia újjáalakulásához vezetett.

Kulcsszavak: ferences, mariánus, megfigyelés, üldöztetés

DICU RAMÓNA - EGYHÁZ A PERIFÉRIÁN. A SZERETET ESÉLYE A KILÁTÁSTALAN HELYZETBEN

A doktori kutatásom egyik alapterülete az egyház és periféria. Ebből adódóan választottam a címben megnevezett témát, azon által is, mert napjaink egyik legrelevánsabb és sürgetőbb témaköre, annak ellenére, hogy a periféria a kereszténység kezdetétől és annak minden időszakában fellelhető volt, sőt! Napjainkban a periféria az a hely ahová a „kilépésnek” meg kell történnie, ahol az egyháznak megújulásra van szüksége. Ahogy azt Jorge Mario Bergoglio – megválasztása előtt nem sokka mondotta – „Az egyház arra kapott meghívást, hogy kilépjen önmagából és elmenjen a perifériákra, nem csak a földrajzi, hanem az egzisztenciális peremvidékekre is: ahol a bűn, a fájdalom, az igazságtalanság, a tudatlanság misztériuma lakik, ahol megvetés övezi a vallásos embereket, a gondolkodást, és ahol minden nyomorúság jelen van.” Ő a perifériát nem a hanyatlás helyének, hanem olyan lehetőségnek tartja, ahol az evangéliumi küldetés lényege mutatkozik meg. A kisebbségben élő egyházi közösségek ma egyre elevebben élik meg ennek tapasztalatát. A periféria a más kultúrákkal, a más vallásokkal és a szegényekkel, - a legkitaszítottabbakkal - való találkozás helye, amely ezért sajátos lelki és teo-

lógiai vonatkozásokat hozz magával. Ezt a témát Ferenc pápa pápaságának egyik célkitűzésivé tette, amely nem egy új dolog, hanem csak a nyilvános köztudatra emelte azt. Amitől talán mégis kicsit másabb az az, hogy ma az egyházban lévő válságnak egy mély értelme van. S az önmagából kilépő egyház mennyire erős evangéliumi lelkülettel van jelen a peremvidékek világában, s mily nagy hatással vannak ezen kezdeményezések az ott élők életére. Szeretném feltárni az Egyház számára ezen kilátástalan helyzet esélyeit megvizsgálva milyen kihívásokkal állít szembe, de ugyanakkor milyen megújulási/újjászületési lehetőségekkel tud gazdagítani, mindezt a szeretet átformáló erejével. Ezen vizsgálat alapjául, három fő személy meglátásaira támaszkodnék, így Jorge Mario Bergoglio és jelenlegi Ferenc pápa, Andrea Riccardi és Tomáš Halík-éra.

Kulcsszavak: periféria, egyház, krízis, esély/lehetőség, kilépés/nyitás

KISNÉMET FÜLÖP - A VALÓSÁGOT A PERIFÉRIÁRÓL SZEMLÉLVE - FERENC PÁPA VÍZIÓJA A PERIFÉRIÁRÓL A SZINODÁLIS FOLYAMAT TÜKRÉBEN

Ferenc pápa tanítóhivatali megnyilatkozásainak vissza-visszatérő témái a periféria, a periférikus léthelyzetek, valamint az egyházi központ és periféria kapcsolata. Ugyanakkor Róma jelenlegi püspöke a periféria gondolatát nem pusztán társadalmi értelemben fejti ki, hanem annak jelentőségét az egyházi életben és az egyházi döntéshozatalban is hangsúlyozza. Előadásomban szintetizálni kívánom az immáron több mint tíz éve tartó pontifikátus tanítását a jelzett témában, továbbá azt vizsgálom, hogy ez a gondolat miképpen jelenik meg a 2021 óta tartó szinodusi folyamatban, amelynek zárópontja a 2024 októberében megrendezésre kerülő püspöki szinodus második ülészsaka. A prezentáció első részében a rendes tanítóhivatali megnyilatkozások, valamint néhány kurrens értékelő alapján vázolom fel Ferenc pápának a perifériáról vallott nézőpontját, érintve az alábbi témákat: a periféria mint az egyház missziós küldetésének locusa, a periférikus léthelyzetek különböző formái, valamint a perifériáról történő valóság-értelmezés sajátos perspektívája. Természetesen ebben az összefüggésben nem hagyhatjuk figyelmen kívül a tényt, hogy a korábban Buenos Aires érsekeként szolgáló Jorge Mario Bergoglio egy periférikus helyzetű egyház „gyermeke”, amely közösség tudatosan reflektált ezen „státuszára”, és ennek fényében hajtotta végre a II. Vatikáni Zsinat

kreatív recepcióját. Az előadás második felében a 2021 óta tartó szinodális folyamat különböző szintű dokumentumait abból a szempontból elemzem, hogy a szinodusi reflexiókban miként tárgyalták az egyházi periféria témáját, és hogy ez miként léphet párbeszédbe a pápai tanítással. A vizsgálatból egyértelműen kitűnik, hogy a helyi egyházak többségében reflektáltak a közösségeik perifériáin lévők helyzetére, továbbá tudatosították az összes krisztushívő felelősségét az egyház missziós küldetésében; a valóság-értelmezés fent jelzett hangsúlya azonban csak a latin-amerikai egyházi reflexióban került felszínre. Előadásom tehát végső soron az katolikus egyházi közösség küldetésének reflektált megéléséhez kíván hozzájárulni, ahogyan az egyház szinodális víziója is ezt a célt szolgálja Ferenc pápa értelmezésében.

Kulcsszavak: Ferenc pápa, periféria, központ, hermeneutikai kulcs, szinodalitás

PANEL #4 – VALLÁSFILÓZÓFIA II.

PALLÓS ÁRON - EGZISZTENCIA, TECHNIKA ÉS ISTEN JASPERSNÉL

Előadásomban kutatásaim első eredményeit összegezem arra a kérdésre keresve a választ, hogy az emberi egzisztencia, aki már Schiller szerint is többre vágyik, „mint dolgozni, fogyasztani és funkcionálni;”, visszanyerheti-e és ha igen, miként, azt a számára támaszt nyújtó keretrendszert, amelynek elemeit sorra elveszíteni látszik. Mára ugyanis inkább egy bürokratizált társadalomban élő fogyasztóvá vált, minthogy valamely hagyományalapú közösség részének tudná magát. Mindenekelőtt az egzisztencia jelentőségét Jaspersnél igyekszem feltérképezni, amely meglátásom szerint abban áll, hogy annak individualista megközelítése helyett eleve nyitott entitásként tekint rá. Be nem zártságára nézve már az őt jelző szót is árulkodónak tartom: amennyiben a latin *existencia* prefixuma, az *ex* azt jelenti, hogy ki, a kifelé történő orientálódás önmagunk el-, illetve visszanyerésének feltételeként jelenhet meg, arról nem is beszélve, hogy a *sistere* a támaszkodásra utaló jelentéssel bír. Jaspers az egzisztencia nyitottságában szabadságát is hangsúlyozza, ám azt ugyancsak szokatlan módon egyenesen az istenfogalomhoz köti. Szabadságának tudatában az egzisztencia szerinte „bizonyosságot nyer istenről”, hiszen nem férhet kétsége hozzá, hogy nem önmaga által szabad. Nem lázad tehát, ami visszaigazolhatja a latin szóból levont következtetést, de bizonyított istenről sincs szó, aki csak egyike lenne a „világ dolgainak.” Amennyiben „saját alapunkat benne leljük”, közös eredetre vonatkozásában rímelhet a mind közösségi, mind történeti nyitottságában álló egzisztenciára. Ebben a vallási tradíció fontos közvetítő szerepet tölthet be. Jaspers eredetiségét továbbá nemcsak abban látom, hogy nyitottságában közelíti meg az egzisztenciát és ugyan az ő szemszögéből, ám a lehető legátfogóbban gondolkodik, hanem abban is, amit a technika rá gyakorolt hatásaként fejt ki: az szerinte egyre több mindent átható módon végül az egzisztenciát is önmagába zárt funkcióvá degradálja, elvágva úgy közösségi, mint történeti nyitottságától. Amennyiben ezt a technikához való viszony reflektálatlanságának tudja be ahelyett, hogy szükségszerűnek tartaná, lát kiutat az egzisztencia bezárulásként értett válságából, a technika által fémjelzett kor planetaritása miatt azonban a saját hagyományoknak csak moderált formában történő visszanyerésében, melyek fő sajátossága Jaspers szerint az, hogy egyazon isten égisze alatt állnak. Ugyan épp utóbbi következtetését tartom problémásnak, Jaspers alapvető megközelítésmódja szinte az egyetlen érvényesnek, a mind meghatározóbb technika általa azonosítani vélt hatásainak elemzése pedig megkerülhetetlennek bizonyul számomra az egzisztencia helyzetének és kilátásainak vizsgálatához.

Kulcszavak: egzisztencia, technika, isten, Jaspers, tradíció

ENESEY DIÁNA DORISZ - A HIT VÁLASZTÁSA? HIT ÉS SZABADSÁG KIERKEGAARD EGZISZTENCIAFILOZÓFIÁJÁBAN

Előadásomban azt igyekszem feltérképezni, hogy milyen viszonyban áll egymással hit és szabadság, pontosabban azt, hogy miképp nyilvánulhat meg a szabadság és a szabadságot felvillantó lehetőségek a hívő egzisztencia számára.

Ehhez mindenekelőtt Kierkegaard szabadság-fogalmát kell röviden körvonalazni, mégpedig a lehetőség, a szorongás és a választás fogalmain keresztül. Ezt előszörban A szorongás fogalma című, Vigilius Haufniensis álnéven megjelentetett írás segít megvilágítani. Ezt követően térhetünk rá arra a kérdésre, hogy a hit felelő tekintve hogyan értelmezhető a szabadság. A hit és a szabadság viszonyának nehezen megragadható volta leginkább A szorongás fogalmának V. fejezetében tematizálódik, amely „A hit erejével megváltó szorongás” címet viseli, ugyanis itt úgy tűnik, hogy a szabadság előfeltételeként tekinthető szorongás egyrészt előfeltétele a hitnek, másrészt pedig a szorongás feloldódni látszik a hitben, ami egyúttal azt jelenti, hogy a szabadságot mozgató erő megszűnne. A kérdés tehát az, hogy mi történik az individuumot önnön szabadságára ráébresztő szorongással, amikor az individuum megteszi a hit ugrását. Továbbá az is kérdéses, hogy miként tekinthetünk a szabadságra és a szabadság alapköveként értett választásra a hívő egzisztencia perspektívájából. Kierkegaard egzisztenciafilozófiájában az abszolút választás az individuum önmagát választó aktusában mutatkozik meg, az abszolút viszony pedig az Istennel való személyes kapcsolatban. Tekinthesz-e a hitre az individuum legmagasabb rendű választásaként? Vagy az önmagaság erejét az Istennel való személyes viszonyban árnyalja az, hogy ez a viszony egészében átfogja és meghatározza a hívő individuum egzisztenciáját? Vagyis végső soron arra keressük a választ, hogy mennyiben kívánja meg a személyes Isten-viszonyként felfogott hit az egzisztenciafilozófiában nagy jelentőségű választás és önmagaság fogalmának újraértelmezését. Ezt fürkészve pedig azt is megpillanthatjuk, hogy milyen sok rétegből és komponensből épül fel az egyes ember egzisztenciája és önmagasága. A vizsgálódás kereteit a Filozófiai morzsák, a Félelem és reszketés, Az ismétlés, A halálos betegség és a Vagy-vagy vonatkozó szakaszai adják.

Kulcsszavak: szabadság, szorongás, hit, egzisztencia, Kierkegaard

BIALKÓ LÁSZLÓ GERGŐ - A NIETZSCHEI ÜBERMENSCH VALLÁSI GYÖKEREI

A gondolkodástörténetben sokan sokféleképpen értelmezték már az embert felülmúló embert, vagyis az Übermensch-t, amely Friedrich Nietzsche német filozófus legvitatottabb gondolatai közé tartozik. Nietzsche maga sem hagyott ránk túl sok fogódzót ezen emberképével kapcsolatban, így zavarba ejtő ideáját értelmezhetjük többek között attitűdként vagy eszményképként, de érthetjük biológiai típusként vagy a spiritualításban meghatározott embert meghaladó emberként is. Meggyőződésem szerint ugyanakkor sokkal inkább teljesebb képet kapunk a nietzschei Übermensch-ről akkor, ha számba vesszük, hogy milyen gondolatokból és eszményképekből inspirálódhatott a német filozófus a téma kapcsán. Az Übermensch kifejezés ismert irodalmi előzménye Goethe Faustjában lelhető fel, a fogalom lehetséges antik forrása viszont Lukianosz „hüperant-hróposza”. A görög egyházatyák hasonló szóhasználatot éltek, amikor Jézusról beszéltek, a 16-17. századi teológiai hitvitázó irodalomban pedig ezzel a fogalommal jelölték azt a személyt, aki morális képességeiben túlnőtt az emberi átlagon. A szó később a hős szinonimájává vált. Előadásomban mindezeket figyelembe véve, az Übermensch-t (tragikus) hősként értelmezve a görög hőskultuszban keresem a nietzschei embert meghaladó ember előképét. A hőroszokkal kapcsolatos misztérium azonban csak az egyik lehetséges forrása az Übermenschnek. Egy másik valószínűsíthető inspirációja Ralph Waldo Emerson Amerikai Tudósa vagy Gényusza, amelynek értelmezési lehetősége vizsgálódásomat a római vallásig vezeti vissza. Az ókori Rómában „genius” alatt egyfajta egyéni védőszellemet értettek, de a császári „genius” a nagy vezetők istenítésével is kapcsolatban állt. Előadásomban azt kívánom szemléltetni, hogy bárhogyan is értelmezzük Nietzsche Übermensch-eszményképét, nem hagyhatjuk figyelmen kívül annak ókori eredetét, amely a hős- és császárkultuszokban gyökerezik, valamint rámutatok arra is, hogy az általam vizsgált előképek jól illeszkednek Nietzsche dionüszoszi világszemléletébe.

Kulcsszavak: Friedrich Nietzsche, Übermensch, Héroszok, Genius, Görög-római hitvilág

KUTI VERONIKA - HOLMES ROLSTON KULCSSZEREPE AZ ÁTFOGÓ ÖKOLÓGIA FELÉ VALÓ UTUNKON

Holmes Rolston (1932-) amerikai fizikus, matematikus, filozófus és Templeton-díjas teológus egységben látta az etikát a természettudományokkal: a természeti „van” nincs távol az etika „legyen”-jétől. A génkészlet propozicionális állomány, lingvisztikus molekula, normatív készlet, mely genetikai teloszt hordoz minden organizmus esetében attól függetlenül, hogy a faj képes-e a céltudatra. Fajok közötti, interspecifikus etikára van szükség, hogy az ember etikája ne legyen egyetlen fajra specializált, hiszen ahhoz, hogy a kultúra egyáltalán létezhessen, az élővilágnak léteznie kell. Az individualisztikus és holisztikus szemléletek szembeállításának nincs értelme, mert az egyedek, a fajok és az ökoszisztéma szintjei egymásra és egymásba épülnek. Az élőlénytársulások rendszereiben eltűnik a jó és valami saját javai közti különbség, az ökoszisztéma egymással kölcsönhatásban álló jók vetélkedése, ahol az egyik szempontjából vett instrumentális jó a másik számára instrumentálisan rossz. Az állatok anatómiája, biokémiája, öröm- és fájdalomérzete nagyon hasonló az emberéhez, nincs okunk csak utóbbit figyelembe venni. A hasonlóság alapján csak az emlősökre kiterjeszteni még mindig szemiantróp etika. A szenvedés kérdése pedig bonyolult, az ökoszisztémában a fájdalom instrumentális, az egyedek jóllététől függetlenül, rajtuk keresztül történik a faj szelekciója, mely a legkielégítőbb adaptív fitnesshez vezet. Mivel az egyed minden generációban egy egész fajt képvisel, az evolutív ökoszisztémában a fajok is jelentősek, kihalásba sodorni egy fajt szupergyilkosság, mert az egyedeken túl a formát is elpusztítja. Az instrumentális és önérték fogalma elégtelenné válik az ökoszisztémák figyelembevételénél. Ezeknek nincs genomjuk vagy szerveződési központjuk, de van fejlődési irányuk, a minél nagyobb diverzitás felé haladnak, a fajok számát és az ökológiai kapcsolatok számát növelik. Ha nem is superorganizmus, de egyfajta vitális mező. Egy ökoszisztéma önmaga számára nem értékes, de értéket hoz létre, mely nem a sajátja, ezért Rolston bevezeti a rendszer-érték fogalmát, mert kötelességeink vannak magával a rendszerrel szemben. Egy átfogó környezeti etikának a teljes kontinuumra kell tekintenie, felfednie az érték-áttűnést, ahogy az egyénről az érték áttérjed az általa betöltött helyre és szerepre a rendszerben; az önérték szétszivárog, hogy egymás számára való értékke válnon. Ahhoz, hogy az életközösségek etikáját megalkossuk, jobb biológiára is szükségünk van. Az elszigetelt telosz biológiai szempontból értelmezhetetlen, az ökológiai rendszer tulajdonképpen érték-átalakító. Bár azt nem választotta meg ő sem, hogyan alapozzuk meg döntéseinket, mikor az emberi faj

és az ökológiai rendszer között van konfliktus, Rolston gondolatai kulcsszerepet tölthetnek be a Laudato si' által élénk állított átfogó ökológiához vezető utunkon. Etikája egyszerre teleologikus és deontologikus, mert egyszerre értékeli az organizmusok telosát és az életet magát. Szintézisbe hozza a létezés szintjeit az egyedtől az ökoszisztémáig, és benne az ember különleges szerepét, hogy képes értéket tulajdonítani, mellyel a természet erői működnek rajta keresztül. Az embert az ökológiai rendszer részének tekinteni azt jelenti, hogy elismerjük, biológiai értelemben az evolúció hozta létre az értéket tulajdonítás aktusát, ezért az egész rendszer, és annak minden eleme már azelőtt értékes, hogy az ember értékelni kezdene. Munkásságával megmutatta egy módját a tudományos ismeret és lelkiismeret, az etika és biológia új elegyének.

Kulcsszavak: interspecifikus etika, rendszer-érték, adaptív fitness, átfogó környezeti etika

PANEL #5 – ETNOLOGIAI ÉS TÖRTÉNETI-ETNOGRÁFIAI MEGKÖZELÍTÉSEK

RETKES-KISS ANTAL FARKAS – LITURGIKUS TEXTÍLIA, SZÍNHÁZI KELLÉK, ESETLEG SZUVENÍR?

Az Magyar Képzőművészeti Egyetem és a Magyar Nemzeti Múzeum Közgyűjteményi Központ együttműködésében zajló Iparművészeti Restaurátor képzés harmadik évében kaptam feladatul egy granulátumokkal díszített textília restaurálását, mely a kálólósemjéni kúriából került az Egyetemre. Történeti háttere ismeretlen. Megjelenése vallásos / liturgikus eredetre utalt: sűrűn elhelyezett szentalakokkal, közöttük a négy evangélistával. A kompozíció egy kilencosztatú belső részből (tükör) és egy keretezésből (bordűr) áll. A textília két szélén rojtozás található. Az ábrázolások középkorias jellegűek, a legtöbb mezőnek az ikonográfiai értelmezése bizonytalan, esetleg többféle is lehet. A terítőn számos hiba, pontatlanság található: például két Márk evangélista van (az angyalt is így nevezték el). Az alkotóelemek anyagai is számos kérdést vetettek fel és jelentősen korlátozták az elvégezhető konzerválási beavatkozásokat is. További érdekesség a különböző minőségű és értékű anyagok együttes használata, mely az egyébként vallási tematikájú szövet értelmezésének új utakat nyitott. A vékony selyemszövet alapra sárgaréz paszományokból varrták fel az osztásokat, a rojtozás pamutfonalból készült. Az ábrázolásokat különböző festékekkel, színezékekkel, csillámpala törmelékkel és zselatin granulátumokkal alakították ki. Zselatin granulátum díszítő célú használata (különösen textílián) nem ismert; flitterként a 20. század elején elterjedt volt, azonban minden esetben varrták, üvegyönggyel kombinálták. A ragasztás, vastagon impregnálás korlátozza a fonalak mozgását, merevíti a tárgyat és a díszítés lepattogásához vezet. A tárgyat granulátumokkal díszített terítőnek neveztük el, habár korántsem biztos, hogy terítőként funkcionált, sőt, károsodásai függesztett bemutatásra utaltak. A beavatkozásokat megelőző anyagvizsgálatok a műtárgy datálását segítő információkkal szolgáltak: a zselatin granulátumok és a sárgaréz fémfonalak 19-20. századi eredetre utalnak. A tárgyhoz ikonográfiai szempontból közel áll a 13. században készült halberstadti oltárterítő, habár anyagaiban, technikáiban, méreteiben és korában jelentősen eltér a vizsgált tárgytól. Egyházi használatban elképzelhető az ereklyéhez kötődő takaró vagy terítő, brandeum, mely viszonylag statikus tárgy (így festett, ragasztott formában is jól működhet). Elképzelhető továbbá, hogy egy gremialéről van szó: a vegyes, nem annyira drága anyaghasználat, mely távolról mégis a gyönggyel kivarrt, csillogó textil képét sugallja, alkalmas a főpapi ruházat védelmére. Az ölbe fektetett szövet kilencosztatú részének jelenetei így a hívek felől olvasható, míg

a bordúrben a figurák körbe futva kifelé fordulnak, de a vízszintes helyzetből adódóan egyik sem fejjel lefelé áll. A granulátumokkal díszített terítő erős vallásos ikonográfiája ellenére felmerült, hogy nem kultikus / liturgikus használatra készült, hanem olcsó reprodukció, esetleg színházi kellék vagy a képmutogatók eszköze lehetett. Előadásban való használat ellen szól a túlzottan aprólékos kidolgozás. A motívumok és a figurák hasonlósága a halberstadti terítőn szereplő ábrázolásokhoz, valamint, hogy másik hasonló tárgy nem került elő, arra engednek következtetni, hogy a két tárgy kapcsolatban állhatott egymással. Bár a Halberstadti Dómkincstár munkatársai nem tudnak róla, elképzelhető, hogy akár Halberstadtban, akár máshol, szuvenírként árusítottak ilyen, olcsóbb alapanyagokból, kis méretben készült reprodukciókat.

Kulcsszavak: restaurálás, ikonográfia, egyházi, színházi, granuláció

TÖRŐ ZITA - KORTÁRS HAZAI ÚJPOGÁNY MOZGALMAK GENEALÓGIAI NARRATÍVÁBAN - TÉNYLEG VAN/VOLT MAGYAR TÁLTOS

Előadásom érdeklődési horizontjában a hazai újpogány mozgalmak népszerűségének hátterét kutatom. Vajon miért hat ennyire sok emberre az elmúlt bő három évtizedben feltámadó sámándob hagyomány?

Vajon ez a – valóban sokakat érintő – megmozdulás tényleges hagyományt takar? Miért tartja fontosnak számos magyar öntudatú hazánkban a rovásírás, természethez kötődés, család, természetes gyógymódok, vidéki élet újratervezését napjainkban? Miért szinkretista – több hagyomány ötvözetéből álló – az új vallási mozgalomként definiált jelenség?

Milyen választ adhat ezekre a kérdésekre a vallástudomány, a szociológia, genealógia, az antropológia, az agykutatás és a filozófia? Elsősorban a genealógiát – mint történeti segédtudományt szeretném górcső alá venni és egyéb tudományos területek eredményeivel összevetni. Gondolat kísérletemben felteszem, hogy van magyar rázat a jelenségre, hisz komoly eredményt tudhat a mozgalom magáénak. Elismerem, hogy van létjogosultsága, amennyiben interdiszciplináris hidak, kapcsolódások feltárásának adhatok teret.

Előadásom a BA szakdolgozatom tovább gondolása, további kutatások eredményekénti újraértelmezése.

Kulcsszavak: újpogányság Magyarországon, új vallási mozgalmak, sámánok, táltosok, genealógia

FÁBIÁN GERGELY - MÁRK „EXU NEM AZ ÖRDÖG”, AVAGY UMBANDA KULTUSZHÁZ EGY BUDAPESTI PINCÉBEN

Az Umbanda egy afro-brazil eredetű vallás, melyben szinkretizálódnak a spiritizmus elemei, az afrikai eredetű és a katolikus hiedelmek, vallási gyakorlatok. Hitük szerint a médiumok szellemi entitások hatása alá kerülve kommunikálnak a megjelent hívőkkel, tanácsokkal és spirituális módszerekkel segítik őket útjukon. 2023 novemberétől rendszeresen látogatók egy budapesti pincében kialakított Umbanda templomot, ahol a résztvevő megfigyelés módszerével szerzek mélyebb ismereteket a vallásról, a hetente megrendezésre kerülő „gira”-k (rituális események) során. Szemtanúja voltam olyan jelenségeknek, mint a médiumitás, illetve az inkorporáció (a megszállottság szavunkkal ugyan rokonértelmű, ám az előadáson elhangzik, hogy mégis miért inkább az inkorporáció kifejezés használandó) állapota, vagy, hogy a hívők hogyan kezelik az entitások segítségével életük krízishelyzeteit. Az előadás első részében szó esik majd arról, hogy hogyan, és milyen tanok szinkretizmusának eredményeképpen alakult ki az umbanda a kultúrák egy hatalmas „olvasztótégelyében”, Brazíliában, továbbá arról, hogy miben hisznek azok, akik ezt a vallást gyakorolják. A második részben a „gira”-k, azaz a ceremóniák menetéről és az umbanda spirituális módszereiről fogok értekezni. Az előadás harmadik része pedig az entitások csoportjairól, természetükről, jellemzőikről viselkedésükről szól majd. Az érdeklődők személy tapasztalataimon túl képet kaphatnak az inkorporált állapot jellemzőiről, valamint arról is, hogy hogyan válik egy átlagember médiummá, nem sokkal azután, hogy belépett a templomba.

Kulcsszavak: Umbanda, spiritizmus, antropológia, szinkretizmus

VERBES ADRIENN - ASZKÉZIS ÉS POMPA A SZERZETESI MOZGALOM KEZDETÉN: NOLAI SZENT PAULINUS "PULCHRUM SPECTACULUM" KONCEPCIÓJA

Nolai Szent Paulinus (Pontius Meropius Anicius Paulinus, 353/54-431) azok közé a latin arisztokraták közé tartozott, akik befolyásos családból származtak, és miután kiváló oktatásban részesültek, a Római Birodalomban magas pozíciókra tettek szert – azonban találkozáskor a kereszténységen belül ekkoriban formálódó szerzetesi mozgalommal, magas társadalmi-politikai pozíciójukat feladták, és gyakran a papi

rendet is felvéve aszketikus életmódba kezdtek, valamint ezt az életmódot gazdag irodalmi működéssel propagálták. Paulinus is számos levelet és költeményt írt, amelyekben többek között aszketikus elveit és az azokat alátámasztó Szentírás-értelmezéseit terjesztette, valamint jelentős szerepe volt abban, hogy barátja és level-zőtársa, Sulpicius Severus megírta Tours-i Szent Márton életrajzát. Mint az eddigi kutatások kimutatták, Paulinus gondosan ügyelt arra, hogy kortársai és az utókor előtt lehetőleg azzal a tetteivel váljon ismertté, hogy lemondott hatalmas vagyonáról, és szülőföldjét elhagyva szegénységben és tisztaságban a világ zajától visszavonulva aszkétaként élt. Paulinus az útkeresés évei után valóban Itáliába költözött, és a Nápolyi-öböl frekventált kikötőjétől kicsit távolabb Nolában telepedett le. (Ahol azonban több szárazföldi kereskedelmi út is összefutott, így könnyen megközelíthető település volt.) Nem a városon belül vett magának házat, hanem a nekropoliszban, a város melletti temetőben telepedett le. Ott, egy már régebb óta tisztelt helyi szent, Szent Félix sírja fölött egy impozáns kegyhelyet alakított ki, ahol haláláig élt. Az évek során új bazilikát, egy „monostort”, valamint vendégfogadó központot épített fel. Az így létrejött épületegyüttest még úgy is a kor keresztény építészetének egyik kiemelkedő alkotásaként tartják számon, hogy csak romjaiban maradt fenn. Paulinus célja a nolai kegyhely látványos megújításával és kibővítésével saját szavai szerint – mégha némi költői túlzás is sejthető e megfogalmazása mögött – egy „új Róma” létrehozása volt. Paulinus számára megkerülhetetlen volt annak kifejtése, hogy a pazsar, mozaikokat és szökökutakat sem nélkülöző nolai kegyhely, az ott zajló kiterjedt vendéglátás és a templomban folytatott, tömegeket megmozgató, saját maga által is nagy formátumúnak leírt liturgikus ünnepek miként egyeztethetőek össze azzal a szigorú szerzetesi aszkézissel, a zajtól való elvonulással és élvezeteket megtagadó élettel, amelyre saját életével kívánt példát adni. Az irodalmi életművet elemző szakirodalom – legutóbb Sigrid Mratschek-Halfmann rendkívül alapos, német nyelvű monográfiája (2002) – már feltárta, hogy maga Paulinus milyen etikai és esztétikai kritériumokat állított fel ezügyben, amelyek teljesülése szerinte a „látványosságokat”, vagyis az érzékszervekre ható képző- vagy előadóművészeti alkotásokat (spectaculum) Isten színe előtt „széppé” (pulchrum) teszik, és ily módon megalkotásuk és élvezetük nem csak nem sérti a keresztény aszkézist, de még segíti is az üdvösség elérését. Előadásomban bemutatom Paulinusnak ezt a sajátos, etikai színezetű szépség-konceptióját, valamint továbbmenve ezen, megkísérlem elhelyezni abban az irodalmi diskurzusban, amely az keresztény aszkézis és a megjelenítő művészetek viszonyáról már ekkor is több évszázada folyt.

Kulcsszavak: egyháztörténet, szerzetesség, aszkézis, vagyonkezelés, Nolai Paulinus, keresztény lelkiségtörténet

PANEL #6 – TÖRTÉNETI PERSPEKTÍVÁK ÉS HITTUDOMÁNYI MEGKÖZELÍTÉSEK

MAILL ATTILA - AHASVÉROS IDEJÉBEN TÖRTÉNT? ESZTER KÖNYVÉNEK DATÁLÁSA A PERZSA TÖRTÉNELEM TÜKRÉBEN.

„Ahasvéros idejében történt.” Így kezdődik a Héber Bibliában az „Írások” (Ketubim) között található Eszter könyve. Előadásomban azt kívánom megvizsgálni, hogy valóban Ahasvéros idejében játszódik-e az Eszter könyvének cselekménye, illetve egyáltalán valós, történelmi eseményt vagy fiktív, kitalált történetet ábrázol-e a szóban forgó történet. Egy biztos: Ahasvéros perzsa uralkodó egy létező történelmi személy volt. Ez a név máshol is előfordul a Bibliában: Ezdrás könyvének 4 fejezetében, illetve Dániel könyvének 9. fejezetében. Persze ez a név ilyen formában nem sokat mond nekünk, de héberül az Ahasvéros név a híres perzsa királyt, Xerxészt jelenti. Előadásomban egyrészt az Eszter könyvében megjelenő perzsa történelmet fogom górcső alá vetni. Arra keresem a választ, hogy hogyan jelenik meg a történelem ebben az izgalmas, fordultatos történetben, mely során egy zsidó lányból perzsa királyné lesz. Mert kétségtelen tény, hogy megjelenik benne: Eszter könyvének szerzője ugyanis kiválóan ismeri a Perzsa Birodalom közigazgatását, különböző udvari szokásait vagy éppen adminisztrációját. Ennek bizonyítására kívánok majd előadásom során néhány példát mutatni. Megvizsgálom azt a kérdést is, hogy valóban volt-e Xerxésznek a zsidók kiirtására vonatkozó rendelete, úgy, ahogy a könyv állítja. Ez azért érdekes kérdés, mert az akhaimenida uralkodókról alapvetően egy nagyon pozitív kép maradt fenn a Héber Bibliában. A Deutero-Izajásban a próféta Küroszt megváltóként és szabadítóként, Jahve kiválasztottjaként üdvözülte. Ezdrás könyvének tanúsága szerint Kürosz 538-ban rendeletet adott ki, amelyben engedélyezte a Nabú-kudurri-uszur által Babilonba hurcolt zsidók hazatérését Palesztinába és ott a közösségi élet újjászervezését, a lerombolt jeruzsálemi templom felépítését és a kultusz helyreállítását. Visszaadta a jeruzsálemi templom szent edényeit, amelyeket Nabú-kudurri-uszur Jeruzsálem elfoglalása után Babilonba vitetett. Az építés költségeit pedig a perzsa államkincstárból fedezték. Dareiosz is támogatta az építkezést, sőt, elrendelte, hogy a naponkénti templomi áldozatokat állami költségből fedezzék. Ezzel szemben Xerxész Eszter könyvében a zsidók kiirtására adott ki parancsot. Hogy lehetséges ez? Véleményem szerint úgy, hogy ez a rendelet soha nem létezett: pusztán kitaláció. De akkor miért van benne a történetben? Előadásom második felében erre keresném a választ, és a kérdés megválaszolásnak a kulcsa véleményem szerint a könyv keletkezési idejében keresendő. A kutatók vitatkoznak azon, hogy mikor kelet-

kezett Eszter könyve. Egyesek a perzsa korra datálják, mások pedig későbbre, a hellenista kor környékére. Én az utóbbi álláspontot osztom: véleményem szerint Eszter könyve a szeleukida uralkodók vallási üldözései közepette születhetett.

Kulcsszavak: történelmi hitelesség, Xerxész, vallási intolerancia, Makkabeus kor

MOLNÁR GABRIELLA - „A HALÁL NEM JELENT SEMMIT, CSUPÁN ÁTMENTEM A MÁSIK OLDALRA.” A HALÁL, MINT ÉLETÜNK LEGFONTOSABB MOZGATÓRUGÓJA

A halál észrevétlenül ugyanakkor szüntelenül az életünk része. Már a görög gondolkodókat, mint Epikurost is foglalkoztatta az emberi halandóság s mindaz, ami mögötte van. S bár régóta gondolkodunk a halálról, mégis megoldatlan. A megoldás pedig nem a halhatatlanság, hanem az egészséges kapcsolat a múlandósággal. Előadásomban azt igyekszem bemutatni, hogy a különböző tudományok hogyan határozzák meg azt, hogy mi a halál. A kérdéshez hogyan viszonyul az orvostudomány, a filozófia, a pszichológia és a különböző vallások. Célom nem az, hogy mélyre hatóan elemezzem a halál orvosi fogalmát vagy az, hogy megannyi filozófus és pszichológus gondolatát ismertessem, hiszen ez lehetetlen próbálkozás volna. Szeretném megmutatni azt, hogy a halállal foglalkozni elsősorban kényelmetlen, de a sok kérdés ellenére, amit felvet nem kevesebb, mint maga a válasz a problémáink sokaságára. Fontos látni, hogy a halál nem csupán műszerek által megállapított számok minimumának eredménye, és sokkal hamarabb kezdődik a vele való kapcsolatunk, mint a halálos ágyunk. Az egészségügyi törvény és az orvostudomány természeténél fogva a halálfogalom testi folyamataira, mérhető paramétereire koncentrál. A filozófiai megközelítések sosem orvos-biológiai tényként kezelik a halált, s így nem is ezen szempontok mentén gondolkodnak róla. Legfontosabb alapvetésük az, hogy az ember nem pusztán meghal, hanem viszonyulása van a halálhoz. Ezt igyekszem bemutatni olyan kiemelkedő filozófusok, filozófus teológusokon keresztül, mint Martin Heidegger, Weissmahr Béla SJ, Karl Rahner és Gisbert Greshake. Vallási szempontból a halál utáni létről való gondolkodás és hitrendszerek megvilágítása a célom, fókuszban a kereszténységgel és a keleti vallásokkal. A fenti megközelítéseken túl megkerülhetetlen a tanatológia, mely a pszichológia halállal, gyásszal foglalkozó ága, melynek magyarországi úttörője Polcz Alaine. A tanatológia mellett az egzisztencialista pszichológia egyik kiemelkedő alakja Irvin D. Yalom szintén fontos szemé-

lye a halálról folytatott diskurzusoknak, hiszen számtalan példán keresztül mutatja be, hogy megannyi szorongásunk mélyén a halálhoz való viszonyulásunk vagy éppen a tagadásunk található. Célom tehát az, hogy a halál orvosi, pszichológiai és vallási megközelítéseinek szintetizálásával úgy világítsam meg, amely tökéletesen tükrözi és érzékelteti a téma komplexitását, úgy, hogy titok mivoltát mindvégig tiszteletben tartom. Szeretném, ha előadásommal megerősíthetném azt, hogy a halállal, halálunkkal való egészséges kapcsolat egy teljesebb, szorongásoktól mentesebb élet lehetőség. Ugyanis a halál nem ellentéte az életnek.

Kulcsszavak: halál, feltámadás, reinkarnáció, egzisztenciális pszichológia

BESZTERCEI MÁRK - AZ IGAZ HIT VONZÁSÁBAN - A PÁPASÁG ÉS A „SOFT POWER”, AVAGY MEGJEGYZÉSEK A VII. SZÁZADI KRISZTOLÓGIAI VITÁK TÖRTÉNETÉHEZ

A VII. századi teológiai viták korszaka nem csak a keresztény Kelet számára volt mozgalmasság, hanem a keresztény Nyugat – főként a pápaság – is bekapcsolódott a különféle krisztológiai kérdések megvitatásába. Sőt, maguk a pápák – többek között I. Theodorosz, I. Márton vagy éppen Agathosz – nemcsak bekapcsolódtak a Krisztus működései és akaratai körüli konfliktusba, hanem aktív szerepet igyekeztek játszani, mint a khalhedóni ortodoxia, vagyis az igaz hit védelmezői és hirdetői. Ennek történetéhez – a korszak forrásadottságaihoz képest – viszonylag sok forrás áll rendelkezésünkre, kezdve a különféle pápai és egyéb levelektől egészen a 649-es lateráni zsinat aktáig, amely lényegében egyik csúcspontja volt ezen pápai beavatkozásnak. Ugyanakkor ezen forrásokat eleddig kevésbé vizsgálták abból a szempontból, hogy a pápaság hogyan és miként igyekezett a helyzetet felhasználni arra, hogy a maga teológiai álláspontját népszerűsítse és érvényesítse akár a keleti egyházrészekben is. Egy 2023-ban megjelent tanulmányomban átfogóan vizsgáltam a pápaság reakcióit a VII. századi teológiai vitákra, két másik – még megjelenés előtt álló – tanulmányomban pedig a pápaság tekintélyének és a konstantinápolyi pátriárkáknak a megjelenését vizsgálom a 649-es lateráni zsinat aktáiban, mindezekkel igyekezve feltárni, miként nyilvánult meg a források szövegeiben a pápaság hatalmi és döntőbíráskodási igénye az egyházi-teológiai ügyeket illetően. Utóbbi időben mindemellett mélyebben megismerkedtem Joseph Nye „soft power” elméletével és akarva-akaratlanul elkezdtem azon gondolkodni, hogy mennyire lehet ezt a politikai elméletet – amely manapság nagyon népszerű, ugyanis

sokan használják a „soft power” kifejezést – történeti keretek között értelmezni különféle időszakokban. Véleményem szerint ha a „soft power” egyik legfontosabb eszköze jelenleg a kultúra és az az iránt való vonzalom kialakítása – a nagyhatalmak igyekeznek saját kultúrájukat vonzóvá tenni más államok lakosai számára, ezzel elérve, hogy érvényt és támogatást tudjanak szerezni saját politikai-ideológiai elképzeléseiknek –, akkor jogos lehet az a feltevés, hogy a VII. században többek között ez az eszköz a teológia és az igaz hit lehetett. Mivel érhetne el Róma, hogy a keleti szerzetesek egy csoportja szövetséget kötött vele és kiállt még a római pápa primátusa és tekintélye mellett is? Miért alakulhatott ki a maximiánus körökben erőteljes kultusza a hitvalló és az igaz hitet folyamatosan pártoló pápaságnak, kifejezetten pedig I. Mártonnak? Hogyan igyekezett maga Róma megerősíteni pozícióját a teológiai viták közepette, folyamatosan hangoztatva saját apostoli tekintélyét és igaz hit iránti elkötelezettségét? Létezett-e és ha igen, mi volt a lényege a pápai „teológiai vonzerőnek” (theological attraction) és miben nyilvánult meg? Végső kérdésként pedig: hogyan jelenik meg mindez a fennmaradt források szövegeiben? Előadásomban többek között ezen kérdésekre keresem a választ, kísérletet téve arra, hogy egy napjainkban népszerű politikai fogalom és az ehhez kapcsolódó elképzelések, jelenségek segítségével – azokat természetesen a vizsgált korszakhoz alakítva – jobban megérthessük a VII. századi teológiai viták bonyolult történetét, a pápaság abban betöltött szerepét és azt, hogy mennyire is fontos tényező volt a különféle szereplők egymás közötti interakciójában és az egymásról alkotott képük megalkotásában az igaz hitnek, a „teológiai vonzerőnek”.

Kulcsszavak: pápaság, Róma, soft power, monotelizmus, Hitvalló Szent Maximosz Pataki Veronika – Keresztény inkulturációs dinamikák a Római Birodalomban

Az előadás elsődleges célja, hogy bemutassam az inkulturációs folyamatok dinamikáját, pontos definíciót adni magáról a folyamatról, illetve kiemelni a különbséget inkulturáció és dezinkulturáció közt. A pozitív és negatív inkulturációs formákat olyan példákon keresztül fogom bemutatni, mint az alexandriai nagy könyvtár megsemmisítése, a bálványimádás visszaszorítása, valamint a római vallás tárgyi kultúrájának beemelése a térszakralizáció szempontjából.

Előadásomban szeretném röviden bemutatni, hogy a Római Birodalom területén később meghonosodott keresztény egyház milyen inkulturációs eszközökhöz folyamodott, hogy a társadalom könnyebben elfogadja az újonnan szerveződő vallási struktúrát és a megszokottól eltérő szociális rendszert. A változóban lévő vallási identitás megkövetelte a célközönséghez való minimális asszimilációt, így például számos római ünnepet is átvett a keresztény egyház, amelyek jelen korban is megfigelhetők az általunk ismert ókori ünnepeknek.

Kulcsszavak: inkulturáció, kereszténység, politeizmus, Róma

A konferenciára 2024. november 8-9 között,
a **Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskola** campusán kerül sor.
Pontos cím: 7625 Pécs, Hunyadi János u. 11.

Regisztráció minden résztvevő számára kötelező (beleértve az előadóinkat, szervezőket, plenáris előadókat, vendégeinket, oktató és hallgató kollégákat és kísérőket is).

Előadóinkon és szekcióelnökeinken kívül a rendezvény vendégei a regisztrációs pultnál ingyenesen juthatnak hozzá a rendezvény nyomtatott részletes programjához és absztraktfüzetéhez.

Konferenciatermeink megfelelően felszereltek projektorral, előadói lappal és wifi-vel. Mindazonáltal javasoljuk előadóinknak, hogy előadásaik prezentációs anyagát külső adathordozón is biztosítsák.

A szervezői email címre (dosz.filozofia@gmail.com) megküldött prezentációkat előre feltöltjük a vonatkozó szekciókban használt laptopokra.

Szervezők:

**BIALKÓ LÁSZLÓ GERGELY, DUDÁS RÓBERT GYULA,
ENESEY DIÁNA DORISZ, MIKLOVICZ ATTILA,
RAGADICS TAMÁS, NEMES MÁRK**

A konferencia házigazdája, helyszínének és infrastrukturális hátterének biztosítója a Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskola.

Rendezvényünk fővédnöke Dr. Kovács Gusztáv, a PPHF rektora

A rendezvényen fotó és videó dokumentáció készül.

